

Ένας οδικός χάρτης για το ασφαλές άνοιγμα των Πανεπιστημίων

Το παρόν κείμενο αποσκοπεί στη συνοπτική παρουσίαση μιας μεθοδολογίας για το σταδιακό άνοιγμα των Πανεπιστημίων και περιλαμβάνει τις προϋποθέσεις, τον απαραίτητο βηματισμό και συγκεκριμένες προτάσεις για τη σταδιακή επαναλειτουργία τους. Η επαναλειτουργία των Πανεπιστημίων αποτελεί ευθύνη της ακαδημαϊκής κοινότητας, καθώς η ίδια έχει χρέος να διασφαλίσει την ποιότητα των σπουδών και το υψηλό κύρος των πτυχίων στη συγκεκριμένη συγκυρία. Η Πολιτεία από τη μεριά της έχει υποχρέωση να συνδράμει στη διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών, διαθέτοντας τους οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους που απαιτούνται και διαμορφώνοντας το απαραίτητο πλαίσιο συνεργασίας των πανεπιστημίων με τοπικούς και κρατικούς φορείς για την επιτυχημένη έκβαση του εγχειρήματος.

Σύνοψη

Η κατάρτιση και υλοποίηση ενός σχεδίου σταδιακού ανοίγματος των Πανεπιστημίων πρέπει να εκκινήσει άμεσα, προκειμένου να διασφαλιστεί η ποιότητα των σπουδών και η απονομή τίτλων σπουδών με ακαδημαϊκά προσόντα υψηλού κύρους. Η υγειονομική κρίση δεν θα λήξει σύντομα, παρά τη διαφαινόμενη βελτίωση των συνθηκών μέσω της προόδου του εμβολιαστικού προγράμματος. Η ολιγωρία απλώς θα συσσωρεύσει μεγαλύτερα προβλήματα που θα είναι δυσκολότερο να επιλυθούν στο μέλλον.

Οι φοιτητές και οι φοιτήτριες στα Πανεπιστήμια είναι κατά κανόνα νέοι και νέες που θα καθυστερήσουν να ενταχθούν στο εμβολιαστικό πρόγραμμα. Η λήψη των κατάλληλων μέτρων υγειονομικής προστασίας και ενίσχυσης της εκπαιδευτικής διαδικασίας θα οδηγήσει στην ασφαλή λειτουργία των Πανεπιστημίων. Για τον λόγο αυτόν, η Πολιτεία οφείλει να συνδράμει τα Πανεπιστήμια με τους απαραίτητους υλικούς και ανθρώπινους πόρους ώστε να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ασφαλούς επαναλειτουργίας τους (π.χ. δημιουργία και υποστήριξη μηχανισμών υγειονομικής επιτήρησης σε κάθε Πανεπιστήμιο, γενναία αύξηση της χρηματοδότησης της φοιτητικής μέριμνας και ενίσχυση του εκπαιδευτικού προσωπικού και των υποδομών). Τα Πανεπιστήμια έχουν ευρεία γεωγραφική διασπορά και διαφορετικές σχέσεις με τις τοπικές κοινότητες, καθώς αυτές σχετίζονται με τις ιδιαιτερότητες που απορρέουν από την οργάνωση των ακαδημαϊκών εγκαταστάσεων και υποδομών, αλλά και το είδος των Τμημάτων και των γνωστικών αντικειμένων που θεραπεύουν. Οι οριζόντιες ρυθμίσεις θα πρέπει να αποφευχθούν και τα σχέδια επαναλειτουργίας χρειάζεται να εκπονούνται από την ακαδημαϊκή κοινότητα σε συνεργασία με τους εκάστοτε αρμόδιους φορείς της Πολιτείας (π.χ. τοπικές αρχές, δομές ΕΣΥ και ΕΟΔΥ). Ο προγραμματισμός θα πρέπει να ξεκινήσει άμεσα με συζητήσεις και επεξεργασία των σχεδίων από τα Τμήματα και τα πανεπιστημιακά όργανα.

Η διεκδίκηση του σταδιακού ανοίγματος των Πανεπιστημίων χρειάζεται να γίνει παράλληλα με μια συζήτηση που θα εστιάζει στο ερώτημα «σε ποιο Πανεπιστήμιο θέλουμε να επιστρέψουμε;». Εδώ η απάντηση είναι μία: «Σε ένα Πανεπιστήμιο ασφαλές και δημιουργικό, χωρίς μηχανισμούς επιτήρησης και καταστολής, αυτοδιοίκητο και δημοκρατικό, χωρίς αστυνομοκρατία και Συμβούλια Ιδρύματος».

Οι 33 προτάσεις με μια ματιά
(σε κάθε άξονα τα μέτρα αριθμούνται με βάση την χρονική αμεσότητά τους κατά φθίνουσα σειρά)

Άξονας: Υγειονομική προστασία
<ol style="list-style-type: none"> 1. Δημιουργία αποτελεσματικού μηχανισμού επιδημιολογικής επιτήρησης σε κάθε Πανεπιστήμιο 2. Επικαιροποίηση των πρωτοκόλλων διαχείρισης πιθανού/ύποπτου/επιβεβαιωμένου κρούσματος – εκπαίδευση των υπευθύνων μελών των επιτροπών 3. Ορισμός μόνιμου αντιπροσώπου επικοινωνίας και συνεργασίας του ΕΟΔΥ με τα Πανεπιστήμια – τυποποίηση και συστηματική ενημέρωση του ΕΟΔΥ 4. Ετοιμότητα για συμβολή στις διαδικασίες ιχνηλάτησης του ΕΟΔΥ με δημιουργία πιστοποιημένων (ενδεχομένως κινητών) μονάδων ελέγχου εντός κάθε Πανεπιστημίου και με κατάλληλη εκπαίδευση προσωπικού 5. Δωρεάν άμεση πρόσβαση σε αντιγονικά τεστ για όλα τα συμπτωματικά μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας και συνταγογράφηση των μοριακών τεστ (η πρόταση ισχύει και για όλο τον πληθυσμό) 6. Τακτικές επιστημονικά σχεδιασμένες δειγματοληψίες στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας στο πλαίσιο επιδημιολογικής επιτήρησης με χρήση σε κλίμακα αντιγονικών τεστ και κατά περίπτωση μοριακών 7. Χρηματοδότηση πανεπιστημιακών εργαστηρίων για διενέργεια αντιγονικών και μοριακών τεστ 8. Πρόσληψη πρόσθετου προσωπικού καθαριότητας 9. Δημιουργία διαπανεπιστημιακής ομάδας εργασίας με σκοπό την ανταλλαγή τεχνογνωσίας ανάμεσα στα Πανεπιστήμια και τη διάχυση δοκιμασμένων καλών πρακτικών. 10. Χρηματοδότηση για την προμήθεια μέσων ατομικής προστασίας για το σύνολο της πανεπιστημιακής κοινότητας 11. Κατά προτεραιότητα εμβολιασμός των ευπαθών φοιτητών και μελών του προσωπικού και των φοιτητών που ασκούνται σε δομές υγείας, πρόνοιας, ειδικής αγωγής ή σχολικές μονάδες 12. Ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Υγείας και του ΕΣΥ με διορισμούς μόνιμου ιατρικού, νοσηλευτικού και άλλου προσωπικού καθώς και με υλικοτεχνικό εξοπλισμό
Άξονας: Εκπαιδευτική διαδικασία
<ol style="list-style-type: none"> 1. Ιεράρχηση και προτεραιοποίηση μαθημάτων από τα Τμήματα με βάση το Πρόγραμμα Σπουδών και τις ανάγκες της δια ζώσης παρουσίας 2. Οργάνωση δια ζώσης εξεταστικών διαδικασιών σε μαθήματα που δεν προσφέρονται για εξ αποστάσεως εξέταση – προτεραιοποίηση ανάλογα με τις ανάγκες και τις υποδομές των ιδρυμάτων 3. Νομοθετική ρύθμιση θεμάτων απουσιών και άλλων σχετιζόμενων με τη δυσχέρεια πρόσβασης τόσο στη δια ζώσης όσο και την από απόσταση εκπαιδευτική διαδικασία 4. Πρόσληψη έκτακτου διδακτικού προσωπικού για τις ανάγκες της διδασκαλίας σε μικρές ομάδες 5. Επανασχεδιασμός της εκπαιδευτικής διαδικασίας - υιοθέτηση υβριδικών μεθόδων διδασκαλίας για όσο καιρό διαρκεί η πανδημία (παράλληλη δια ζώσης και εξ αποστάσεως εκπαίδευση) 6. Διανομή των συγγραμμάτων του Εύδοξου στην αρχή του εξαμήνου 7. Χρηματοδότηση για αναμόρφωση και αξιοποίηση όλων των πιθανών χώρων διδασκαλίας ώστε να πληρούν τις υγειονομικές προϋποθέσεις με έμφαση στη δημιουργία διαχωριστικών μεταξύ των φοιτητών και την εγκατάσταση κλιματιστικών συμβατών με τις οδηγίες του ΕΟΔΥ 8. Χρηματοδότηση για πρωτοβουλίες διαμόρφωσης και αξιοποίησης εξωτερικών χώρων για τη διδασκαλία 9. Αποδέσμευση διαθέσιμων και μη χρησιμοποιούμενων κτηρίων του Δημοσίου (συμπεριλαμβανομένων κτηρίων Δήμων και Περιφερειών) για χρήση από τα ΑΕΙ. 10. Χρηματοδότηση της αναβάθμισης των ψηφιακών υποδομών των Κέντρων Πληροφορικής και Δικτύων (ΚΠΔ). Ενίσχυση των «κομοσπονδιακών» θεσμών συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων (GUnet, ΣΕΑΒ, ΕΔΥΤΕ κ.ά.). Αξιοποίηση λύσεων Ελεύθερου Λογισμικού / Λογισμικού Ανοικτού Κώδικα. Έλεγχος των ψηφιακών υποδομών από την ίδια την ακαδημαϊκή κοινότητα 11. Πρόσληψη πρόσθετου προσωπικού για την υποστήριξη των ΚΠΔ 12. Χρηματοδότηση δράσεων για δημιουργία αρχείων ψηφιακού περιεχομένου που θα αναρτηθούν στα μαθήματα του e-class καθώς και ανοικτών ηλεκτρονικών συγγραμμάτων και βοηθημάτων από την ίδια την ακαδημαϊκή κοινότητα 13. Πρόσληψη διδακτικού προσωπικού (ΔΕΠ, ΕΔΙΠ κ.ά.)
Άξονας: Φοιτητική μέριμνα
<ol style="list-style-type: none"> 1. Επιδότηση της φοιτητικής πρόσβασης σε δίκτυα αναβαθμισμένης ταχύτητας και χωρητικότητας 2. Οικονομική υποστήριξη των φοιτητών που σπουδάζουν μακριά από τον τόπο καταγωγής τους για στέγαση, σίτιση και έξοδα μεταφοράς από την πολιτεία 3. Βελτίωση των συνθηκών μεταφοράς στα ΜΜΜ , αύξηση δρομολογίων 4. Αξιοποίηση των δομών υποστήριξης της ψυχικής υγείας που λειτουργούν στα Πανεπιστήμια 5. Νομοθετικές παρεμβάσεις (ΕΡΓΑΝΗ) για τη διευκόλυνση ολοκλήρωσης της πρακτικής άσκησης 6. Πρόσθετη ενίσχυση των δομών υποστήριξης της ψυχικής υγείας που λειτουργούν στα Πανεπιστήμια 7. Διεύρυνση δικαιούχων φοιτητικής μέριμνας. 8. Χρηματοδότηση προγράμματος για τη δημιουργία νέων φοιτητικών εστιών σύμφωνα με εισηγήσεις των ιδρυμάτων

Αναλυτική παρουσίαση

1. Η πορεία της πανδημίας και οι επιπτώσεις της στην λειτουργία των Πανεπιστημίων

Τα Ελληνικά Πανεπιστήμια κλείνουν έναν χρόνο λειτουργίας σε καθεστώς τηλεκαίτευσης και τηλεργασίας. Εξαιρέσεις αποτελούν Τμήματα που επιχείρησαν να αποκαταστήσουν μέρος των δραστηριοτήτων τους με δια ζώσης παρουσία κατά την περίοδο Ιουνίου - Οκτωβρίου του 2020.

Αποτελεί κοινή πεποίθηση, προερχόμενη από επιστημονικές μελέτες αλλά και από την εμπειρία τόσο των φοιτητών/φοιτητριών όσο και των διδασκόντων, ότι **η εξ αποστάσεως διδασκαλία απέχει πολύ από το να προσφέρει εφάμιλλη και ποιοτική εκπαίδευση συγκρινόμενη με την δια ζώσης διδασκαλία**. Εκτός απ' αυτό, **αποστερεί την δυνατότητα αλληλεπίδρασης ανάμεσα στα μέλη της ακαδημαϊκής κοινότητας**, κάτι που είναι απαραίτητο για μια ολοκληρωμένη ακαδημαϊκή ζωή. Ορισμένοι φοιτητές διατρέχουν ήδη το τρίτο εξάμηνο των σπουδών τους χωρίς καμία επαφή με τον φυσικό χώρο του Πανεπιστημίου, ενώ άλλοι δεν έχουν επισκεφθεί ποτέ τις εγκαταστάσεις του.

Παρά την κορύφωση του τρίτου κύματος της επιδημίας, η πρόοδος του εμβολιασμού του γενικού πληθυσμού αναμένεται να οδηγήσει σε βελτίωση της κατάστασης, κατά τους υπολογισμούς της κυβέρνησης, από τις αρχές του καλοκαιριού, ενώ 54% του πληθυσμού αναμένεται να διαθέτει φυσική ή παθητική ανοσία έναντι του SARS-COV-2 τον Σεπτέμβριο 2021. Οι προβλέψεις αυτές **προϋποθέτουν τον ομαλό εφοδιασμό με ικανό αριθμό εμβολίων**, γεγονός που παραμένει αβέβαιο. Οι δραστηριότητες με φυσική παρουσία στα πανεπιστήμια πρέπει να εξασφαλιστούν στην περίπτωση των εργαστηριακών ασκήσεων με την τήρηση των αναγκαίων πρωτοκόλλων ως αναγκαία και ικανή συνθήκη για τη λήψη των πτυχίων. Δραστηριότητες υψηλού κινδύνου διασποράς (όπως π.χ. η δια ζώσης διδασκαλία σε μεγάλα φοιτητικά ακροατήρια στο αμφιθέατρο) δεν αναμένεται ότι θα μπορέσουν να επανέλθουν για απροσδιόριστο – αλλά πάντως για αρκετά μεγάλο – χρονικό διάστημα. Δραστηριότητες χαμηλού κινδύνου (π.χ. λειτουργία εργαστηρίων για την ολοκλήρωση πειραμάτων σε πλαίσιο πτυχιακών, μεταπτυχιακών ή διδακτορικών διατριβών) θα πρέπει να μπορούν να συνεχίζουν κατά το μεγαλύτερο μέρος τους απρόσκοπτα.

Μέχρι τη στιγμή που το μεγαλύτερο μέρος του προσωπικού θα είναι εμβολιασμένο, ενώ η πλειονότητα των φοιτητών θα προσέρχεται χωρίς να έχει εξασφαλισμένη ανοσία, θα χρειαστεί **αυξημένη επαγρύπνηση για την έγκαιρη ανίχνευση συρροών**. Με αυτόν τον τρόπο, η εκπαιδευτική δραστηριότητα θα προσαρμόζεται στα επιδημιολογικά δεδομένα του κάθε ιδρύματος. Η ανάδειξη νέων μεταλλαγών που περιπλέκουν την πορεία της επιδημίας μπορεί να οδηγήσει σε παράταση της χρονικής περιόδου κατά την οποία τα Πανεπιστήμια θα χρειαστεί να λειτουργούν με ευελιξία και αυξημένα μέτρα ασφάλειας, πολύ περισσότερο αν η νόσος καταστεί ενδημική. Η επιστροφή στην κανονικότητα δεν είναι υπόθεση μηνών αλλά ενός απρόβλεπτου αριθμού ετών. Για τους λόγους αυτούς, **οποιαδήποτε καθυστέρηση ή αναβολή της σταδιακής επαναλειτουργίας των ιδρυμάτων θα οδηγήσει στη συσσώρευση περισσότερων δυσεπίλυτων προβλημάτων στο μέλλον**.

2. Η διασφάλιση της ποιότητας της εκπαιδευτικής διαδικασίας

Η αποκλειστική εξ αποστάσεως λειτουργία των Πανεπιστημίων υποβαθμίζει σημαντικά την ποιότητα των σπουδών. Εργαστήρια απαραίτητα στο πλαίσιο των σπουδών σε Τμήματα Θετικών και Κοινωνικών Επιστημών, σε Τμήματα Επιστημών Υγείας και Καλών Τεχνών, καθώς και επισκέψεις και εκπονήσεις εργαστηριακών διπλωματικών εργασιών έχουν σταματήσει, ενώ η **πρακτική άσκηση** των φοιτητών έχει ανασταλεί. Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερο σε Σχολές Επιστημών Υγείας όπου απαιτείται πρακτική άσκηση σε δομές υγείας με ευάλωτους πληθυσμούς, αλλά και σε άλλα Τμήματα όπου οι φοιτητές καλούνται να έρθουν σε επαφή με προνοιακές και εκπαιδευτικές δομές στο πλαίσιο της πρακτικής τους άσκησης.

Οι εξ αποστάσεως εξετάσεις δεν μπορούν να διενεργηθούν αδιάβλητα σε όλα τα μαθήματα και έχουν ήδη οδηγήσει στη δημιουργία μιας παραοικονομίας εξεταστικών υπηρεσιών που πλήττει το κύρος της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε κάποιες περιπτώσεις, μετά από εισήγηση των ίδιων των διδασκόντων, έχουν ακυρωθεί εξεταστικές διαδικασίες εξαιτίας εκτεταμένων φαινομένων αντιγραφής. **Οι δια ζώσης εξεταστικές διαδικασίες θα πρέπει να αποκατασταθούν με την τήρηση των υγειονομικών πρωτοκόλλων** και με προτεραιότητα στα μαθήματα που εμφανίζουν δυσκολίες στην χρήση εναλλακτικών τρόπων εξέτασης.

Η ιεράρχηση και προτεραιοποίηση των μαθημάτων που απαιτούν τη δια ζώσης παρουσία των φοιτητών και ο επανασχεδιασμός του τρόπου διδασκαλίας τους με υβριδικό τρόπο (ιδιαίτερα των εργαστηριακών μαθημάτων), ώστε να αξιοποιούνται στο μέγιστο δυνατό οι δυνατότητες της τηλεκπαίδευσης σε συνδυασμό με τη φυσική παρουσία σε μικρές ομάδες, είναι μερικές από τις κατευθύνσεις που έχουν ήδη ακολουθηθεί από πολλά τμήματα στο πλαίσιο υλοποίησης των προβλέψεων της ΚΥΑ 115744/ 4-9-2020 για την επαναλειτουργία των Πανεπιστημίων τον Σεπτέμβριο του 2020. Παρόμοιες κατευθύνσεις για τα εργαστηριακά μαθήματα ακολουθούνται και στα Πανεπιστήμια της Ευρώπης. **Οι προετοιμασίες αυτές θα πρέπει να εκκινήσουν ολιστικά και άμεσα, με συνεδριάσεις των αρμόδιων οργάνων των Τμημάτων, και να συντονιστούν σε ιδρυματικό επίπεδο από τις Συγκλήτους.**

Στο αμέσως επόμενο διάστημα θα πρέπει να προσδιοριστούν οι **ανάγκες σε πρόσθετο εκπαιδευτικό προσωπικό για την υλοποίηση μαθημάτων σε μικρότερες ομάδες** και να ξεκινήσουν άμεσα οι διαδικασίες αξιολόγησης και προσλήψεων.

Θα πρέπει να **καταρτιστούν σχέδια αναβάθμισης των χώρων διδασκαλίας**, ώστε να πληρούν τις υγειονομικές προϋποθέσεις ασφαλούς χρήσης, και να εξαντληθούν οι δυνατότητες χρήσης επιπλέον χώρων, συμπεριλαμβανομένης της **διαμόρφωσης και αξιοποίησης εξωτερικών χώρων των Πανεπιστημίων** καθώς και της **χρήσης αναξιοποίητων δημόσιων κτηρίων για τις ανάγκες της δια ζώσης διδασκαλίας.**

Θα πρέπει να βρεθούν τρόποι σε κάθε Τμήμα που έχει εργαστήρια / πρακτικές ασκήσεις προκειμένου οι φοιτητές που απουσίασαν για λόγους υγείας να καλύπτουν τις απαραίτητες υποχρεώσεις τους σε αυτά. Με αυτόν τον τρόπο, δε θα δημιουργείται κίνητρο αναγκαστικής προσέλευσης στους συμπτωματικούς φοιτητές.

Το ΥΠΑΙΘ οφείλει να χρηματοδοτήσει **δράσεις δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση.** Το εκπαιδευτικό υλικό θα πρέπει να αναπτυχθεί από την ίδια την ακαδημαϊκή κοινότητα. Οι εκπαιδευτικοί πόροι θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι για χρήση σε όλα τα ιδρύματα με τη **μορφή Κοινών Ανοικτών Εκπαιδευτικών Πόρων**, όπως άλλωστε προβλέπεται από την θεσμική τους αποστολή. Με τον τρόπο αυτό θα διευκολυνθούν οι διδάσκοντες στον εμπλουτισμό των μαθημάτων του e-class με εκπαιδευτικό υλικό. Δράσεις όπως η δημιουργία “Ανοικτών Ακαδημαϊκών Ηλεκτρονικών Συγγραμμάτων και Βοηθημάτων” (Κάλλιπος) και ανοικτών ψηφιακών μαθημάτων (Open courses) θα πρέπει να υποστηριχθούν και να ενδυναμωθούν. Πρέπει επίσης να ενισχυθεί η δυνατότητα εκτύπωσης εκπαιδευτικού υλικού υψηλής ποιότητας από τα τυπογραφεία των Πανεπιστημίων. Ταυτόχρονα **οι Σχολές και τα Τμήματα οφείλουν να μεριμνήσουν για τον σχεδιασμό νέων Προγραμμάτων Σπουδών που θα αξιοποιούν και θα ενσωματώνουν στη δια ζώσης διδασκαλία τις νέες τεχνολογίες εκπαίδευσης.**

Χρειάζεται να **χρηματοδοτηθεί άμεσα τόσο η αναβάθμιση του εξοπλισμού των Κέντρων Πληροφορικής και Δικτύων (ΚΠΔ) των ιδρυμάτων όσο και η πρόσληψη προσωπικού**, ώστε να ενδυναμωθούν οι ψηφιακές υποδομές των Πανεπιστημίων. Τα Πανεπιστήμια πρέπει να παύσουν να εξαρτώνται από τις παροχές υπηρεσιών και τη χρήση συστημάτων καταχώρησης και επεξεργασίας πληροφοριών που κατέχουν πολυεθνικές εταιρείες, καθώς έτσι επιφυλάσσονται άγνωστες συνέπειες για την προστασία των προσωπικών δεδομένων και της ελευθερίας της ακαδημαϊκής έκφρασης. Οι ψηφιακές υποδομές διοίκησης, αλλά και διενέργειας διδασκαλίας και έρευνας πρέπει να ελέγχονται από την ίδια την ακαδημαϊκή κοινότητα. Στην κατεύθυνση αυτή θα πρέπει να **ενδυναμωθούν οι «ομοσπονδιακοί» θεσμοί συνεργασίας μεταξύ πανεπιστημίων (GUnet, ΣΕΑΒ, ΕΔΥΤΕ κ.ά.) και να αξιοποιηθούν λύσεις Ελεύθερου Λογισμικού / Λογισμικού**

Ανοικτού Κώδικα (ΕΛ/ΛΑΚ) που διακρίνονται από τεχνολογική ωριμότητα και διαλειτουργικότητα. Στο πλαίσιο αυτό μπορούν να αξιοποιηθούν πόροι του Ταμείου Ανάκαμψης για τον ψηφιακό μετασχηματισμό της οικονομίας. Θα πρέπει επίσης να υποστηριχθεί **η δωρεάν πρόσβαση όλων των φοιτητών σε δίκτυα υψηλής ταχύτητας**, ιδιαίτερα στην Περιφέρεια και τις απομακρυσμένες περιοχές.

3. Επαναλειτουργία με ασφάλεια στον καιρό της πανδημίας

Η οριζόντια αναστολή των λειτουργιών των Πανεπιστημίων έχει σημαντικό κόστος για την ποιότητα της εκπαίδευσης και της έρευνας και επιβαρύνει τους φοιτητές και τις οικογένειές τους εξαιτίας της υποχρεωτικής παράτασης του χρόνου των σπουδών τους. Από την άλλη, η επαναλειτουργία των Πανεπιστημίων **απαιτεί σοβαρή και συστηματική προετοιμασία, ώστε τόσο το προσωπικό όσο και οι φοιτητές να γνωρίζουν ότι εργάζονται και μορφώνονται σε έναν ασφαλή χώρο.**

Η σταδιακή επαναλειτουργία των Πανεπιστημίων θα πρέπει να ακολουθεί το μοντέλο της ευέλικτης **προσαρμογής** των δραστηριοτήτων τους ανάλογα με τις **εκάστοτε υγειονομικές συνθήκες της περιοχής που εδρεύουν και τα επιδημιολογικά δεδομένα στο εσωτερικό της ακαδημαϊκής τους κοινότητας.** Η προσέγγιση αυτή βασίζεται στον έγκαιρο εντοπισμό, στην απομόνωση και την ιχνηλάτηση των κρουσμάτων, ώστε να σπάει ο κύκλος μετάδοσης της νόσου και να προλαμβάνεται η διασπορά. Με τον τρόπο αυτό, μπορούν **να αποφεύγονται τα καταστροφικά οριζόντια lockdown.**

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι λοιπόν η **δημιουργία ενός αποτελεσματικού μηχανισμού επιδημιολογικής επιτήρησης σε κάθε Πανεπιστήμιο.** Οι πληροφορίες που αφορούν την εμφάνιση πιθανών, ύποπτων ή επιβεβαιωμένων κρουσμάτων πρέπει να συλλέγονται γρήγορα και να υπόκεινται σε επεξεργασία, ώστε να οδηγούν στην έγκαιρη λήψη μέτρων πρόληψης της διασποράς. **Οι διαδικασίες θα πρέπει να εγγυώνται την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων των μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας.** Τα σχέδια διαχείρισης που έχουν καταρτιστεί από τα Πανεπιστήμια (άρθρο 12, ΚΥΑ 115744/ 4-9-2020) πρέπει να επικαιροποιηθούν, τα καθήκοντα των υπευθύνων να προσδιοριστούν με σαφήνεια και οι υπεύθυνοι να εκπαιδευτούν όπου κρίνεται απαραίτητο. **Η συνεργασία των Πανεπιστημίων με τον ΕΟΔΥ** θα πρέπει να γίνεται μέσω συγκεκριμένων εκπροσώπων του οργανισμού που θα ορισθούν για το κάθε ίδρυμα. Επίσης, η επικοινωνία των Πανεπιστημίων με τον ΕΟΔΥ θα πρέπει να τυποποιηθεί και να γίνεται σε τακτικά χρονικά διαστήματα. Τα Πανεπιστήμια οφείλουν να συνδράμουν στις διαδικασίες ιχνηλάτησης που διενεργεί ο ΕΟΔΥ μέσω της συγκέντρωσης και της γρήγορης επεξεργασίας στοιχείων που αφορούν τα κρούσματα και τις πιθανές επαφές τους βάσει παρουσιολογίων που τηρούνται στις δια ζώσης εκπαιδευτικές διαδικασίες. **Ειδική μέριμνα απαιτείται να προβλεφθεί για τους φοιτητές που διαμένουν στις Φοιτητικές Εστίες.**

Όλα τα μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας, φοιτητές και προσωπικό των Πανεπιστημίων κρίνεται αναγκαίο να έχουν **άμεση, δωρεάν πρόσβαση σε αντιγονικά τεστ και δωρεάν πρόσβαση σε μοριακά τεστ κατόπιν συνταγογράφησης** (όπως άλλωστε και ο γενικός πληθυσμός της χώρας). Οι συμπτωματικοί ασθενείς πρέπει να γνωρίζουν τα σημεία στα οποία μπορούν να απευθυνθούν για την άμεση διεξαγωγή τεστ. Τα σημεία αυτά, όπου αυτό είναι δυνατόν, μπορούν να οργανωθούν στα πλαίσια των υπηρεσιών της Φοιτητικής Μέριμνας των ιδρυμάτων ή σε συνεργασία με τις τοπικές υγειονομικές αρχές (π.χ. κέντρα υγείας, δημοτικά ιατρεία κ.ά.). Μοριακά τεστ (PCR) μπορούν να διενεργούνται και σε **πανεπιστημιακά εργαστήρια** που διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό και τηρούν τις απαραίτητες προδιαγραφές. Τα εργαστήρια αυτά χρειάζεται να **χρηματοδοτηθούν άμεσα από την πολιτεία** προκειμένου να παρέχουν αυτή την υπηρεσία στην πανεπιστημιακή κοινότητα.

Στο πλαίσιο της επιδημιολογικής επιτήρησης, χρειάζεται να σχεδιαστούν τακτικές δειγματοληψίες για την εκτίμηση της διασποράς της νόσου σε επιλεγμένους με επιστημονικά κριτήρια πληθυσμούς της ακαδημαϊκής κοινότητας. Αναλόγως με τους σκοπούς των μελετών, οι έλεγχοι μπορεί να είναι αντιγονικοί, μοριακοί ή έλεγχοι τίτλου αντισωμάτων. **Η λειτουργία**

πιστοποιημένων και κατάλληλα στελεχομένων μονάδων ελέγχου (μόνιμων ή, σε πρώτη φάση, κινητών) σε κάθε Πανεπιστήμιο έχει κομβικό ρόλο στην υλοποίηση ενός πλάνου επιτυχούς επιδημιολογικής επιτήρησης.

Η δημιουργία ομάδας εργασίας με εκπροσώπους απ' όλα τα πανεπιστήμια θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανταλλαγή και διάχυση της τεχνογνωσίας στη διαχείριση της επιδημίας και στην καταγραφή και διάδοση των επιτυχημένων πρακτικών.

Προτείνεται ο προγραμματισμός κατά προτεραιότητα εμβολιασμού των φοιτητών που ασκούνται σε δομές υγείας, πρόνοιας, ειδικής αγωγής ή σχολικές μονάδες και των φοιτητών που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες. Επίσης, προτείνεται **κατά προτεραιότητα εμβολιασμός του διδακτικού προσωπικού και ιδιαίτερα των μελών του που συμμετέχουν σε εργαστηριακά μαθήματα και σε δια ζώσης διδασκαλίες.**

Είναι επίσης αναγκαία η **πρόσθετη χρηματοδότηση των πανεπιστημίων** για α) την προμήθεια μέσων ατομικής προστασίας (π.χ. μάσκες, αντισηπτικά, υλικά απολύμανσης), β) τις προσλήψεις για την ενίσχυση του προσωπικού καθαριότητας και γ) τη διαμόρφωση / προσαρμογή εσωτερικών και εξωτερικών χώρων διδασκαλίας.

Τέλος, αναγκαία συνθήκη αποτελεί η **ενίσχυση της Πρωτοβάθμιας Υγείας** και η αξιοποίησή της για την αντιμετώπιση του SARS-COV-2, κάτι που δεν έχει γίνει μέχρι σήμερα. Επίσης, **χρειάζεται να ενισχυθεί το Εθνικό Σύστημα Υγείας με διορισμούς μόνιμου ιατρικού, νοσηλευτικού και λοιπού προσωπικού, καθώς και να εξασφαλιστεί η στήριξη του προσωπικού αυτού με υλικοτεχνικό εξοπλισμό για τη διασφάλιση της δημόσιας υγείας.**

4. Ενίσχυση της φοιτητικής μέριμνας

Η πανδημία έπληξε τους περισσότερο οικονομικά και κοινωνικά αδύναμους φοιτητές και τις οικογένειές τους. Η επόμενη ημέρα προδιαγράφεται εξαιρετικά δύσκολη για τα εισοδήματα μεγάλου μέρους του πληθυσμού, γεγονός που θα καταστήσει τις σπουδές των νέων αδύνατες για πολλά νοικοκυριά. Η εγκατάλειψη των σπουδών για οικονομικούς λόγους, ειδικά από φοιτητές που φοιτούν μακριά από τον τόπο κατοικίας τους, είναι πιθανόν να αποτελέσει τον κανόνα αν δεν ληφθούν γενναία μέτρα υποστήριξής τους. Συγκεκριμένα, είναι απαραίτητη η **άμεση λήψη μέτρων για την οικονομική στήριξη των φοιτητών και φοιτητριών σε Τμήματα μακριά από τον τόπο κατοικίας τους** για τη στέγαση, μετακίνηση και διατροφή τους. Μεσοπρόθεσμα, απαιτείται η **εξασφάλιση χρηματοδότησης του Υπουργείου Παιδείας για την ανέγερση πρόσθετων φοιτητικών εστιών στα Πανεπιστήμια**, μετά από καταγραφή των αναγκών των ιδρυμάτων .

Ο εγκλεισμός των φοιτητών και φοιτητριών, οι συνέπειες της πανδημίας στην οικονομία των νοικοκυριών και η κοινωνική αποστασιοποίηση δημιούργησαν και δημιουργούν πολλά ζητήματα και στην ψυχική υγεία των φοιτητών και φοιτητριών και των άλλων μελών της ακαδημαϊκής κοινότητας. Για τους λόγους αυτούς, προτείνουμε την **αξιοποίηση των δομών που έχουν δημιουργηθεί στα Πανεπιστήμια (προγράμματα ΕΣΠΑ) με στόχο την προαγωγή της ψυχικής υγείας των ευάλωτων ομάδων** αλλά και την ενίσχυσή τους, ώστε να επαρκούν για όλους και όλες που την χρειάζονται.

Επίσης, **χρειάζεται να ληφθούν μέτρα για την ασφαλή μετακίνηση των φοιτητών και φοιτητριών από τον τόπο κατοικίας τους στο Πανεπιστήμιο, αλλά και μέτρα για όλον τον πληθυσμό, τέτοια που να εξασφαλίζουν την ασφάλεια των μετακινήσεων** (αύξηση αριθμού αστικών και λεωφορείων, αύξηση της συχνότητας δρομολογίων, εφαρμογή μέτρων για την προστασία από τη διασπορά στην κοινότητα, π.χ ρύθμιση του αριθμού των επιβατών σε αστικά και υπεραστικά λεωφορεία).

Τέλος, απαιτείται **αναθεώρηση του θεσμικού πλαισίου που αφορά τη Φοιτητική Μέριμνα**, με στόχο τη διεύρυνση του αριθμού των δικαιούχων της μέριμνας αυτής, καθώς και η **άμεση λήψη ρυθμίσεων σχετικά με τη διευκόλυνση της ολοκλήρωσης της πρακτικής άσκησης των φοιτητών.**

20-3-2021

Ομάδα εργασίας

Συντονιστής: Γιώργος Παπανικολάου, Παθολόγος, Επ. Καθηγητής Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο

Μέλη ομάδας: Σοφία Αυγητίδου, Καθηγήτρια Παιδαγωγικής – Εκπαίδευσης Εκπαιδευτικών Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας. Αλέξανδρος Γαρυφαλλός, Παθολόγος, Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΑΠΘ. Δανάη Θεοδωρίδου,

Σκηνοθέτρια και διδάσκουσα στο Τμήμα Θεάτρου Α.Π.Θ. Γιάννης Καλομενίδης, Πνευμονολόγος, Καθηγητής Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ. Νικόλαος Μάνθος, Καθηγητής στο Τμήμα Φυσικής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Κώστας Μάρκου, Ενδοκρινολόγος, Καθηγητής Ιατρικής Σχολής Πανεπιστημίου Πατρών.

Γιώτα Τουλούμη, Καθηγήτρια Βιοστατιστικής και Επιδημιολογίας, Ιατρική Σχολή ΕΚΠΑ